

EGY VÁSÁRHELYI HAWAII-ON

Samu János, vásárhelyi születésű, Hawaii-on élő és dolgozó fordítóval beszélget Kovács István szerkesztő.

Hogyan telt a gyermekkorod?

Az első osztályt az alsó Klauzál utcai iskolában jártam, ahová az aranyági tanyából jártam be. Később a Malom utcai, majd a Damjanich utcai iskolában jártam. A nyelvek iránti érdeklődésem egészen korán kezdődött. Valahogy kezembe került egy kopott borítójú kis könyv, egy német társalgási könyv, amely még régi gótbetűs írással tanította a németet. Neki álltam a gót betűkkel mondatokat írni, de mivel a nyelvet nem ismertem még, egy néhány versszakos Petőfi verset írtam át gótbetűkkel. Ekkor kezdtem németül tanulni. Nyolcadikos koromra már 33 országba leveleztem. Bizony ez nagyon jó módja volt a nyelv gyakorlásának is, meg a világ megismerésének is.

A hetedik és a nyolcadik osztályt a Ságvári Endre utcai Központiban jártam ki. A Lázár utca 4. alatt laktunk. Akkor jött a forradalom. Sose felejttem el október 23-át, amikor apukámnak segítettem az újságot hordani, és délután megjött a rendkívüli kiadás. Én meg kiabáltam az utcán a bicikliről, hogy „óriási szenzáció, rendkívüli kiadás”, hogy minél több Viharsarkot adjunk el. Emlékszem arra a decemberi napra is, amikor a vásártéri tüntetésen hasba lötték szegény Gácsi Lászlót. Felesége sokáig fekete ruhában járt utána. Ott laktak velünk szemben a Z-bérházban. Az iskolában a gyerekek ráfestették az ablakokra, hogy „Oroszt nem tanulunk!”. Ebben én nem vettem részt, mert az orosz is szerettem, meg a németet is.

Milyen emlékeid vannak a Bethlenes évekről?

1958-ban mentem a Behtlenbe, ami mindmáig legkedvesebb iskolám maradt. Nagyon jó tanáraink voltak, akik felkészítettek bennünket az életre. Balogh Imsi testnevelő tanáromnak azt a mondását jegyeztem meg, hogy „ne hagyd el magadat, mert ha minden reggel tornázol, akkor öregkorodban hálás leszel érte.” Hát igaza volt. 15 éves korom óta minden reggel tornázok, meg minden reggel hideg vízzel zuhanyozok, és nem is fáj semmim, meg gyógyszer sem kell semmire se szednem. Krékits doktortól azt tanultam, hogy elemezni kell a dolgokat, igaz, hogy erre a kazuisztyika (esettan) segítségével vezetett rá. Azóta is nagyon odafigyelek az összefüggésekre, és utánajárok azoknak. Dr. Grezsa Ferenc-től, meg Szabó Imre bácsitól azt tanultam az irodalmon, nyelvtanon meg a matematikán kívül, hogy ne szégyelljem a vásárhelyi tájszólást. Grezsa Ferenc tanár úr pedig azt mondta egy alkalommal, hogy a feltételes múlt jó a nyelvtanban, de az életben egy kicsit más, mert hiába gondoljuk meg, hogy másképp kellett volna csinálni valamit, akkor amikor csináltuk, más volt a lelkiállapotunk, kevesebb információ állt a rendelkezésünkre, kevesebbet tudtunk, de akkor is a körülményekhez képest a legjobb döntést akartuk hozni. Ezért kár azon lamentálni, hogy régen másképp kellett volna valamit csinálni, inkább koncentráljunk a jelenre. Ezt is megfogadtam.

Mi történt az érettségi után?

1962-ben érettségiztem, majd jelentkeztem a leningrádi Haditengerészeti Akadémiára, ahonnan visszaírtak, hogy először végezzem el a Tiszti Iskolát Pesten. Felvételiztem is – bár nem nagy kedvvel – és szerencsére nem vettem fel, mert szemüvegem volt, meg pocskél tudtam magasat ugrani. Próbálkoztam bejutni a Külügyi Főiskolára és a Közgázra is, de egyik sem sikerült. Így aztán maradt a pesti a szállodásiskola. Ennek elvégzése után a Zivatar utcai Ifjúság Szállóban kaptam portási állást. Itt ismertem meg későbbi feleségemet is. 1965-ben azt terveztük, hogy elmegyünk Nyugatra, szabadságra. Akkor még nem akartunk kinnmaradni, csak el akartam vinni Margitot Dániába, ami nekem nagyon tetszett. Csak hogy az útlevélkérelmét elutasították. Nem sokkal később disszidálást kíséreltünk meg, de elsőre nem sikerült. Margit nyolc hónapot kapott, de terhessége miatt az ítéletét próbaidőre felfüggesztették. Engem egy évi börtönre ítélték, az esküvőnkre is ott került sor. Egyébként ez a börtön nagyon jó iskolája lett az életnek, mert önfegyelemre tanított, meg arra, hogy a megaláztatások mellett is ember maradjak. A cellatársaim tanárok, papok, meg újságírók voltak.

Valóban ekkor kezdődött fordítói pályád?

Igen, a gyűjtőfogház fordítóirodájában. Legelső fordításom egy 16 oldalas német kiadvány volt az NDK-beli javító-nevelő óvodákról. A szibériai fajdkakasvadászatról (ami állítólag az akkori Igazságügyi Minisztérium fejeleinek készült) már nagyon szép fordítást készítettem.

Mihez kezdted, amikor kiszabadultál?

Előbb Vásárhelyen a Béke szállóban voltam portás, majd börtönbeli jó barátom Lovas István tanácsára, akivel azóta is tart a barátságunk, jelentkeztem Pestre fordítónak a Szilváti Központi Kutató Intézetbe. Külső fordítóként az Országos Műszaki Könyvtár Dokumentációs Osztályától is kaptam munkát. Lovas Pista barátom ajánlására bekerültem Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodába.

Ezután fordulat történt az életedben.

Tökéletesítettem az útlevélműhamisítást. Sikerként Németországba kijutunk, politikai menedékjogot kaptunk. Egy nagy motelben kezdtem dolgozni, Hessen tartományban, Kirchheimben, de mellékesen fordítottam is. 1973-ban kivándoroltunk Németországból, és bevándoroltunk Amerikába. New York város Brooklyn nevű kerületébe mentünk lakni. Annak meg a lengyel negyedébe, amit Greenpointnak hívtak.

Hogyan illeszkedtél be az Új Világba?

Gyorsan megtanultam, hogy Amerikában azt becsülik, akinek van valami életcélja, és elképzelése, hogy merre szeretne továbbmenni, és ezt nem adja fel. A fordítói pályámon nagy lendületet adott, hogy beléptem az ATA-ba, ami az American Translators Association, azaz az Amerikai Fordítók Szövetsége. Közben befutott egy új munkahely New Jersey államban, annak Dayton nevű községében. Igazgatóhelyettes lettem a Sperry Univac számítógépes óriásvállalat vállalati szállodájában. A Princeton melletti Hopewellben béreltünk egy házat.

Mikor alapítottad meg fordítói irodádat?

1989-ben, East-West Concepts, Inc. Néven, és attól kezdve a fordításból éltünk meg. Ekkor volt a rendszernévváltozás a szocialista táborban, s ennek köszönhetjük, hogy sok munkánk volt, mert akkor ráálltunk a kelet- és közép-európai, meg a közép-ázsiai nyelvekre. Emlékszem rá, hogy sokat fordítottunk az aranybányászatról kazahra, a törvényhozásról magyarra, meg bolgárra, az atomfegyvercsempészés megelőzéséről macedónra és így tovább.

Hogyan kerültél Hawaii-ra?

Egy alkalommal Magyarországról egy kis kerülővel, Hawaii-on keresztül jöttem vissza New Jerseybe. Nagyon megtetszett Hawaii. 1997-ben átköltöztünk Kauai szigetre. Munkámban nagy segítség a szótárgyűjteményem, ami kb. kétezer kötetet tesz ki. Ezek között megtalálhatók a legújabb helyesírási szótárak, szakszótárak, orvosi szótárak, meg más referenciakiadványok több mint száz országból, és közel száz nyelven. Mintegy nyolcszáz fordítót és nyelvészt mozgatok 127 országban. A legtöbb munkát a csendes-óceáni és afrikai nyelvekről és nyelvekre történő átültetés ad. Mint például az acheli, ba, pular, kon, chichewa, kunda, divehi, dzongkha, japi nyelv.

Nagyon sok külföldre szakadt honfitársunk idősebb korában hazaköltözik. Te hogy vagy ezzel?

Gondolkoztam rajta. Magyarországon éltam 28 évet, Németországban 1 évet, az USA-ban 24-et, Hawaii-ban pedig 13-at. Hawaii őslakosainak még vannak álmai, de nem csak egyéni álmok, hanem a nemzet jövőjére vonatkozó álmok is. Függetlenséget akarnak, és a régi, sokkal emberibb kultúrájukat akarják visszaállítani a rájuk kényszerített helyett. Ezek az emberek nem azt nézték, hogy nekem másszínű a bőröm meg, hogy messziről, általában nem ismert földről jöttem ide, hanem azt, hogy mi lakozik a szívemben, meg, hogy mennyire támogatom ősi kultúrájukat, meg hogy még a nyelvüket is megtanulom. Nagyon méltányolják, hogy nyilvánosan kiállok mellettük. Nem hagyom őket cserben. Cikkeket írok a Kauai szigeti és a honolulu-i lapokba, rendszeres vendége vagyok a helyi televíziók adásainak is.

Mik a terveid?

Mindig voltak, és még mindig vannak álmaim. A hawaii életemet úgy szeretném leélni, hogy a magyar kultúra is hasznát lássa egy kicsit. Neki kezdtem az első hawaii-magyar szótár megírásának.

?

Ha távol is élek Magyarországtól, nem felejtettem el magyarnak maradni és a Bethlen Gábor Gimnáziumban elsajátított erkölcsi értékrend szerint élni. Rózsai néni, Sipka Sándorné szavai –

„Ha úgy érzed, hogy igazad van, akkor állj ki mellette, mégha az egész világ azt mondja is, hogy nincs igazad!”

– gyakran fülemben csengenek. Köszönöm, Rózsai néni, köszönöm, volt tanáram, köszönöm osztálytársaim, köszönöm Bethlen Gábor Gimnázium. Ti tettetek azzá, ami vagyok, hogy a Lázár utcából eljutottam Hawaii-ba.

APOKALIPSZIS

Mert még semmi sincs,
Mert már semmi más.
Lehullott virága kincs
Elmúló varázsa láz.

Csak az eső,
Csak az ég.
Átkozott vég,
Lovon jó.

PARAFRÁZIS

Nem tartják lelkem angyalok,
nem rémít semmi vétek.
Lehet, hogy mégis álmodom.
Lehet, hogy mégis élek.

Töröld le bűnömet, hiszen
nem voltam én se jó fiad.
Messzire megyek a fénytől,
s így megadhatom magam.

VERSEKRE FOSZLIK

Versekre foszlik a lét megint,
Testemből fröccsen a szó.
Félrehanyatlik a nyak, a kéz,
Lelkemre szakad a hó.

Feldübörög majd a ló, a dob.
A megváltás visszariad.
Felpattan zár s tárul a Nap:
de az igazság Te vagy magad.

MÁR AZT HITTEM...

Már azt hittem, szemet cseréltem:
békaként nézni pacsirtát tudok.
Nem rettegek, ha a tükörbe nézek,
S hajat fésülni kétoldalt fogok.

Már azt hittem, maradni jó otthon,
zsírosan, puhán, épp ahogyan kell.
Lepöccentem lazán egyen-cigarettám,
Kihúszom magam. Fenék be és ki a mell.

Már azt hittem, nem bánthat az sem,
hogy zsong fülemben a tegnapi gond.
Vártam, hogy ne fájjon a viselős földszag
és hogy májusban oly türkiz a Hold.

CSIZMADIA EDIT

Mottó:

Számomra az írás ott kezdődik, amikor gyermekmódra semmit vagy szinte semmit se „értek” abból, ami lenyűgöz.

(Pilinszky János)

1970-ben születtem Hódmezővásárhelyen.

Mártélyon nevelkedtem,
Szegeden élek.

Magyar-könyvtár szakot végeztem a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. A tanítás mellett drámapedagógiával, személyiségfejlesztéssel foglalkoztam, jelenleg a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményében dolgozom.

Verseimre a tömörség jellemző. Versebe sűrített képek, vizuális lélektani kalandok, kereső utazások egy távoli nyugvópont felé.

Verseim napilapokban, folyóiratokban, antológiákban jelentek meg.